

مجتمع آموزش عالی تاریخ
پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تاریخ اهلبیت (ع)

عنوان:

سیره ائمه در مواجهه با توهین به صحابه پیامبر (ص)

استاد راهنما:

حجة الاسلام و المسلمین دکتر الله اکبری^{دامت}

طلبه: سید جوهر عباس رضوی

کد کامپیوتری: ۱۵۹۱۷۰۲

تابستان ۱۳۹۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اهداء و تقدیم

ساحت مقدس عصمت کبری

و ثمره شجره الیقین و أحسن منازل القرآن

و بقیة النبوة و مشکوة الولاية و الامامة

حضرت فاطمة الزهراء سلام الله علیها.

تشکر و قدردانی

حمد و ستایش بی پایان خدای را که انسان را بر احسن تقویم آفریده و به راه راست هدایت می کند.

این جانب از راهنمایی ها و ارشادات استاد گرامی راهنما حضرت حجة الاسلام و المسلمین دکتر الله اکبری (دام عزه) کمال قدر دانی و تشکر را می نمایم زیرا که بدون راهنمایی ها و ارشادات ارزشمند ایشان این تحقیق به نتیجه نمی رسید.

همچنین از ریاست محترم مجتمع عالی تاریخ حضرت حجة الاسلام والمسلمین دکتر رفیعی (دام عزه) و مسئولین محترم مجتمع تشکر و قدردانی می نمایم و برای همه آنها از خداوند متعال سلامتی و توفیقات روز افزون را مسئلت دارم.

مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده است.

هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع اشکالی ندارد و نشر آن در کشور بدون اجازه جامعه المصطفی (ص) العالمیه ممنوع می باشد

چکیده

با توجه به آنچه در این تحقیق پیرامون سیره ائمه در مواجهه با توهین به صحابه پیامبر(ص) بحث و بررسی گردید، یافته های تحقیق حاکی از آن است که روایات دال بر لعن و سب علاوه بر مخالفت آنها با دستورات قرآن با سیره عملی و رفتاری ائمه(ع) نیز مخالف می باشد و همچنین با وحدت جامعه اسلامی منافات دارد و در صورت پذیرش نیز موجب نقص و هتک مقام گوینده این گونه الفاظ و توهین هاست تا هتک طرف مخالف

منابع تاریخی بیانگر تعامل سازنده، حسن خلق و مدارا بین ائمه(ع) و صحابه می باشد همانند امام علی(ع) که در بحرانهای سیاسی واجتماعی خلفا را یاری نموده اند و علاوه بر آن در سیره برخی از ائمه(ع) نام گذاری فرزندانشان به اسامی صحابه، خلفا و ازدواج با خاندان خلفا را شاهد هستیم، طبق بررسی صورت گرفته در روایات منقول از ائمه(ع) در منابع روایی و تاریخ، روایاتی دال بر توهین، ناسزا و یا لعن علنی و تصریحی خلفا و مخالفین سرسختشان از ایشان نقل نشده است و برعکس در روایات متعددی ضمن تحریم توهین و بدزبانی نسبت به دیگران، پیروان خویش را به لزوم خوش اخلاقی در گفتار و عمل با دیگر افراد جامعه به ویژه مسلمانان سفارش نموده اند و از این رو سخن افرادی که به منظور ایجاد تفرقه بین مسلمانان و از بین بردن وحدت، الفاظ و عبارات توهین آمیز را در لعن صحابه و خلفا متذکر می شوند و در جواز عملکرد خود، بدون استناد به ادله استوار و منابع مستدل، برای آیات و نیز روایاتی که با الفاظ عام و مطلق از ائمه(ع) نقل شده، تعیین مصداق کرده اند، صحیح نخواهد بود؛ زیرا ظاهر قرآن و روایات تا زمانی که قرینه ای بر خلاف ظاهر آن یافت نشود، حجت خواهد بود و ائمه(ع) نیز به ظاهر الفاظ قرآن پایبند بودند.

واژگان کلیدی: سیره ، ائمه ، توهین ، سب ، لعن ، صحابه

فهرست مطالب

۱ مقدمه

۲ فصل اول: کلیات و مفاهیم

۳ الف: کلیات

۳ ۱. طرح تحقیق

۳ ۱-۱. تبیین مسئله

۴ ۱-۲. سوالات تحقیق

۴ ۱-۲-۱. سوال اصلی

۴ ۱-۲-۲. سوالات فرعی

۴ ۱-۳. فرضیه

۴ ۱-۴. ضرورت

۵ ۱-۵. اهداف تحقیق

۵ ۱-۶. پیشینه تحقیق

۸ ۱-۷. روش تحقیق

۹ ۲. بررسی منابع

۹ ۲-۱. منابع تاریخی

۹ ۲-۱-۱. تاریخ طبری

۱۲ ۲-۱-۲. تاریخ یعقوبی

۱۳ ۲-۲. منابع حدیثی

۱۴ ۲-۲-۲. عیون اخبار الرضا(ع)

۱۵ ۲-۲-۳. الاحتجاج

۱۶ ۲-۲-۴. بحار الانوار

۱۹ ب: مفهوم شناسی

۱۹ ۱. سیره

۱۹ ۱-۱. سیره در لغت

۲۰ ۱-۲. سیره در اصطلاح

۲۰ ۲. ائمه

۲۰ ۲-۱. امام در لغت

۲۱ ۲-۲. امام در اصطلاح

۲۳ ۳. توهین

۲۳	۳-۱. توهین در لغت
۲۳	۳-۲. توهین در اصطلاح
۲۴	۴. سب
۲۴	۴-۱. سب در لغت
۲۵	۴-۲. سب در اصطلاح
۲۷	۵. لعن
۲۷	۵-۱. لعن در لغت
۲۸	۵-۲. لعن در اصطلاح
۲۹	۵-۳. تفاوت لعن، سب و برائت
۳۰	۶. صحابه
۳۱	۶-۱. صحابه در لغت
۳۱	۶-۲. صحابه در اصطلاح
۳۳	ج) تحلیل روایات سب و لعن
۳۳	۱. روایات دال بر لعن و سب
۳۳	۱-۱. امام علی (ع)
۳۴	۱-۲. دیگر ائمه
۳۵	۲. دلایل عدم پذیرش روایات دال بر لعن و سب
۳۵	۲-۱. مخالفت با قرآن
۳۷	۲-۲. مخالفت با آیات نهی کننده از تفرقه
۳۸	۲-۳. مخالفت با سیره اهل بیت (ع)
۳۹	۲-۴. منافات با وحدت جامعه اسلامی
۴۰	د) بررسی روایات دال بر جواز لعن و سب
۴۰	۱. عامل استحقاق لعن
۴۰	۱-۱. ارتکاب معاصی و مخالفت با اوامر و نواهی خداوند
۴۱	ارتکاب مکروهاتی که توسط پیامبر (ص) و ائمه مرتکبش را دور از حمت الهی برشمرده اند
۴۲	۲. امر به لعن بعضی افراد توسط ائمه
۴۳	۳. موارد نهی از لعن
۴۳	۳-۱. مومنان
۴۳	۳-۲. شیعیان اهل بیت (ع)
۴۴	۳-۳. مردم عادی جامعه
۴۶	۳-۴. کسی که مستحق لعن نیست
۴۷	ه) موارد قطعی لعن
۴۷	۱- لعن ابلیس

۲- لعن کافران ۴۷

۳- لعن مشرکین ۴۷

۴- لعن کسانی از اهل کتاب ۴۸

۵- لعن افراد به ظاهر مسلمان ۴۸

۶- لعن عده ای چه تحت لوای اسلام و چه غیر از آن ۴۸

۶-۱. لعن اذیت کنندگان خدا و رسول ۴۸

۶-۲. دروغ گویان ۴۹

۶-۳. مرتکب قتل عمد ۴۹

۶-۴. ظالمین ۴۹

۶-۵. عهدشکنان در میثاق با خدا ۴۹

۶-۶. مفسدین و قطع کنندگان رحم ۵۰

۶-۷. کتمان کنندگان نشانه های آشکار پروردگار ۵۰

۶-۸. تهمت زندگان زنا ۵۰

فصل دوم: تعامل ائمه با صحابه پیامبر (ص) ۵۱

مقدمه ۵۲

۱. همکاری در امور مهم جامعه اسلامی ۵۴

۱-۱. مقابله با مرتدان ۵۵

۱-۲. مقابله با رومیان ۵۶

۱-۳. نبرد جسر ۵۷

۱-۴. جنگ با رومیان ۵۷

۱-۵. نبرد بیت المقدس ۵۷

۱-۶. جنگ خراسان ۵۸

۱-۷. ارائه راهکار برای استحکام حکومت اسلامی ۵۸

۱-۸. تعیین تاریخ هجری ۵۹

۲. مقابله با انحرافات ۵۹

۲-۱. مقابله با قضاوت های نادرست ۵۹

۲-۲. مقابله با انحرافات اقتصادی و حکومتی ۶۱

۳. تلاش برای وحدت ۶۳

۳-۱. قبولی جانشینی خلیفه در مدینه ۶۳

۳-۲. نقش اصحاب علی (ع) در حکومت خلفا ۶۴

۴. تعامل علمی ۶۵

- ۴-۱. مناظره با دانشمندان یهود ۶۵
- ۴-۲. پاسخ به سوالات فرد یهودی ۶۵
- ۴-۳. تعامل علمی با خلیفه دوم ۶۶
- ۴-۴. پاسخ به سوالات علمای یهود در زمان خلیفه دوم ۶۷
- ۴-۵. پاسخ به نکاح دو خواهر ۶۸
- ۴-۶. فلسفه همکاری و تعامل امام علی(ع) با خلفا ۶۹
۵. حسن خلق و مدارا با مخالفان ۷۳
- ۵-۱. وساطت بین خلیفه سوم و معترضین ۷۳
- ۵-۱-۱. تحلیل یاری امام علی(ع) برای نجات عثمان ۷۴
- ۵-۲. مدارا با امتناع کنندگان از بیعت ۷۶
- ۵-۳. مدارای امام حسن(ع) با مخالفان ۷۷
- ۵-۴. تعامل امام حسین(ع) با انصار ۷۷
- ۵-۵. انصار و قیام کربلا ۷۹
- ۵-۶. تعامل انصار با امام سجاد(ع) ۸۵

فصل سوم: سیره امام علی(ع) در مواجهه با مسئله توهین به صحابه ۸۸

- سیره عمومی امام علی(علیه السلام) نسبت به صحابه ۸۹
- سیره امام علی(ص) با صحابه در دوره پیامبر(ص) ۸۹
- سیره امام علی(ص) با صحابه در زمان خلفا ۹۲
- سیره امام علی(ع) در مواجهه با اصحاب خاص خویش ۹۴
- سیره امام علی با خلفا ۹۶
- امام علی و تلاش برای نجات عثمان ۹۹
- امام علی و مشاور قضایی - نظامی خلفا ۱۰۰
- مناصب اصحاب امام علی(علیه السلام) در حکومت خلفا ۱۰۰
- نامگذاری فرزند ۱۰۱
- بررسی دلیل نام گذاری ۱۰۲
- پیروی از سیره پیامبر(ص) در ازدواج ۱۰۳
- بررسی دلایل ازدواج با خاندان خلفا ۱۰۳
- تربیت فرزند ابوبکر ۱۰۴
- سیره امام علی(ع) با صحابه ساکت(عدم دخیل در تعیین خلفا) ۱۰۴
- سیره امام علی(ع) با اصحاب عام پیامبر(ص) ۱۰۵
- سیره امام علی(ع) با صحابه تفرقه افکن ۱۰۷

۱۰۸ سیره امام علی با صحابه در دوره حکومت خویش

۱۰۹ سیره امام علی (ص) نسبت به صحابه موافق ایشان

۱۰۹ الف) دیدگاه امام علی (علیه السلام) نسبت به صحابه، به صورت عام

۱۱۰ ب) دیدگاه امام علی (علیه السلام) نسبت به صحابه به صورت خاص

۱۱۲ سیره امام علی با اصحاب امتناع کنندگان از بیعت

۱۱۳ سیره امام علی (ع) با صحابه مخالف

۱۱۴ ناکتین

۱۱۶ مارقین

۱۱۶ قاسطین

فصل چهارم: سیره امام حسن (ع) تا امام صادق (ع) (دوره بنی امیه) در مواجهه با مسئله

توهین به صحابه ۱۲۰

۱۲۱ ۱. امام حسن (ع)

۱۲۱ منع توهین

۱۲۱ سیره امام حسن (علیه السلام) و صحابه موافق حکومت ایشان

۱۲۲ نامگذاری فرزند

۱۲۴ ازدواج با فرزندان صحابه

۱۲۴ سیره امام حسن (علیه السلام) با صحابه مخالف حکومت ایشان

۱۲۶ ۲. امام حسین (علیه السلام)

۱۲۶ سیره امام حسین (علیه السلام) با صحابه موافق

۱۲۷ ازدواج با فرزندان صحابه

۱۲۸ سیره امام حسین (علیه السلام) با صحابه مخالف

۱۲۹ ۳. امام سجاد (ع)

۱۲۹ ممنوعیت توهین

۱۳۰ امام سجاد (ع) و خلفاء

۱۳۱ ازدواج با فرزندان صحابه

۱۳۲ سفارش به اخلاق نیکو و گفتار نیک در صحیفه سجاده

۱۳۳ ۴. امام باقر (ع)

۱۳۳ ممنوعیت توهین

۱۳۴ موضع امام در مقابل خلفا

۱۳۵ ۵. امام صادق (ع)

۱۳۵ ممنوعیت توهین

۱۳۶ دیدگاه امام (ع) در مورد صحابه

۱۳۷..... موضع امام در مورد خلفا.....
۱۳۷..... سفارش امام به لزوم اخلاق خوب در عمل و گفتار.....

فصل پنجم: سیره امام کاظم(ع) تا امام عسکری (ع) نسبت به مسئله توهین به صحابه . ۱۴۰

۱. امام کاظم(ع) ۱۴۱
منع توهین ۱۴۱
سب بدعت گزاران ۱۴۲
۲. امام رضا(ع) ۱۴۲
ممنوعیت توهین ۱۴۲
سب بدعت گزاران ۱۴۳
موضع امام در مورد صحابه ۱۴۳
۳. امام جواد(ع) ۱۴۴
انتقاد از احادیث جعلی فضایل برخی از صحابه(مناظره امام جواد با یحیی بن اکثم)..... ۱۴۴
۴. امام هادی(ع) ۱۴۹
۵. امام عسکری(ع) ۱۴۹
سفارش امام به اخلاق نیک در عمل و گفتار ۱۵۰

نتیجه نهایی ۱۵۱

منابع و مآخذ ۱۵۳

مقدمه

ائمه معصومین(ع) در راستای حفظ وحدت جامعه اسلامی که برگرفته از قرآن و سیره رسول الله (ص) بوده است همواره مشی و روش تعامل و ایجاد الفت را در سیره‌ی خویش دنبال نموده اند و در طول حیات مبارک خویش با گروه های و جریانهای مختلف و مخالف از جمله با صحابه پیامبر(ص) روبرو بوده اند که ائمه در مواجهه با آنها به اقتضای نیازهای زمان و مکان، سیره خویش را بر مبنای تعامل سیاسی و اجتماعی نهاده بودند.

برای آن بزرگواران حفظ دین اسلام، جان مسلمانان و وحدت اسلامی همواره بر منافع شخصی و گروهی ترجیح داشته است و در این راستا با مخالفان حتی همکاری و مشورت نیز می نمودند و همواره یاران خویش را بر دوری از توهین به مخالفان از جمله صحابه سفارش نموده اند.

اما برخی تلاش نموده اند ائمه(ع) را موافق و حتی بیان کننده توهین به صحابه معرفی نمایند و به همین جهت جنبه تعامل ائمه با صحابه مورد اغفال واقع شده است و گمان کرده اند آنها موافق توهین به صحابه هستند به همین جهت در این تحقیق سیره ائمه در مواجهه به توهین صحابه را مورد بررسی قرار می دهیم.

فصل اول: کلیات و مفاهیم

الف: کلیات

۱. طرح تحقیق

۱-۱. تبیین مسئله

توهین هر گونه رفتاری اعم از قول، فعل، کتابت و اشاره است که به گونه ای موجب وهن حیثیت مخاطب در نظر افراد عادی جامعه گردد، و یکی از عناوین قصديه است و بدون قصد محقق نمی شود که عبارت است از الفاظ صریح یا اعمال و حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تحقیر آنان شود؛ با توجه به فزونی شکل گیری گروه های تکفیری همچون القاعده، طالبان و داعش؛ جامعه شیعه نیازمند به تعامل سازنده با دیگر فرق اسلامی می باشد، در این راستا برای ایجاد وحدت و اخوت اسلامی نیازمند دقتی دوباره در سیره ائمه به عنوان الگوهای راستین و هدایت آفرین می باشیم، کنکاش در متون تاریخی و روایی حاکی از آن است که ائمه (ع) در مواجهه با توهین به صحابه پیامبر(ص) از مبانی خاصی پیروی می نمودند و با توجه به حفظ و نگهداری از میراث گرانبهای پیامبر (ص) که همانا اسلام می باشد در امور مهم اجتماعی مسلمانان و در راستای مبارزه با انحرافات با صحابه پیامبر(ص) همکاری می نمودند؛ ولی حکومت آنها را به رسمیت نشناخته و در جهت افشای مفاسد و ماهیت واقعی برخی از صحابه تلاش نموده اند، با توجه به این مطالب و شبهاتی که پیرامون سیره ائمه در مواجهه با توهین به صحابه وجود دارد، لازم است ضمن بررسی تعاملات ائمه با صحابه پیامبر(ص)، مسئله چگونگی مواجهه با توهین به صحابه در سیره امام علی(ع)، سیره امام حسن(ع) تا امام صادق(ع) (دوره بنی امیه) و سیره امام کاظم(ع) تا امام حسن عسکری(ع) مورد بحث و بررسی قرار گیرد که در این تحقیق بدان خواهیم پرداخت.

۱-۲. سوالات تحقیق

۱-۲-۱. سوال اصلی

سیره ائمه در مواجهه با توهین به صحابه پیامبر(ص) چگونه بوده است؟

۱-۲-۲. سوالات فرعی

۱. تعاملات ائمه با صحابه پیامبر(ص) چگونه بوده است؟
۲. سیره امام علی(ع) در مواجهه بر مسئله توهین به صحابه چگونه بوده است؟
۳. سیره امام حسن(ع) تا امام صادق(ع) (دوره بنی امیه) در مواجهه با مسئله توهین به صحابه چگونه بوده است؟
۴. سیره امام کاظم(ع) تا امام عسکری(ع) نسبت به مسئله توهین به صحابه چگونه بوده است؟

۱-۳. فرضیه

۱. همکاری در امور مهم جامعه اسلامی، مبارزه با انحرافات و تلاش برای وحدت از تعاملات ائمه با صحابه پیامبر(ص) بوده است.
۲. سیره امام علی(ع) حاکی از احترام ایشان به مقدسات سایر فرق اسلامی و منع شیعیان از سب مخالفین می باشد
۳. ائمه رویکرد تلافی جویانه در ارتباط با توهین به خود را نفی نموده اند.
۴. به رسمیت نشناختن خلفا؛ افشای مفاسد و ماهیت برخی از صحابه(همچون معاویه)، انتقاد از احادیث جعلی فضایل خلفا(مناظره امام جواد با یحیی بن اکثم) از سیره ائمه در مواجهه با توهین به صحابه می باشد.

۱-۴. ضرورت

توهین (سب و لعن) مختص اسلام نبوده و در زمان انبیاء پیشین هم وجود داشته و در اسلام اولین بار توسط شخص پیامبر(ص) و سپس توسط صحابه بیان شده است. این امر با وجود دلایلی مانند

کفر، تهمت، نفاق، شرک، ظلم و... مجاز شده است. در عین حال برخی از علما و فقهای شیعه با استناد به برخی از آیات قرآن و روایات، لعن بر مخالفان مذهب و بالطبع آن لعن علنی و تصریحی خلفا را جایز شمرده‌اند. این دیدگاه با قرآن، با سیره ائمه(ع) بویژه حضرت امیرالمومنین علی(ع)، نحوه تعامل علمای اهل سنت با ائمه(ع)، روایاتی که به تقیه و رازداری دعوت می‌کند و مهم تر از همه با یکی از والاترین اهداف ائمه(ع) که حفظ وحدت اسلامی بوده، تعارض دارد. حتی در صورت وجود چنین روایاتی که با هیچ یک از موارد فوق در تعارض نباشد، باید گفت: آغازگر لعن شیعه نبوده و آنها تنها در مقام تقابل این عمل را انجام داده‌اند؛ زیرا به گواه تاریخ معاویه شروع این عمل را رقم زده است. لعنی که در عموم ادعیه و زیارتها و احادیث به ما توصیه شده «لعن ظالمان به صورت کلی» است. البته در مواردی که ائمه فرد خاصی را با ذکر نام نیز لعن می فرمودند هدف روشنگری بود تا پیروانشان متوجه انحراف آن فرد بشوند و از او پیروی نکنند.

۵-۱. اهداف تحقیق

۱. دستیابی به رویکرد ائمه در ارتباط با توهین به صحابه
۲. آشنایی با سیره ائمه در برخورد با مقدسات سایر فرق اسلامی
۳. تبیین راهکارهای وحدت امت اسلامی در پرتو سیره ائمه

۶-۱. پیشینه تحقیق

پیشینه موضوع تحقیق به دوره صدر اسلام و نزول قرآن باز میگردد زیرا که در قرآن آیات متعددی در باره مسائل پیرامون لعن و لاعنین وجود دارد از سوید دیگر در دوره حضور ائمه(ع) با توجه به اینکه برخی از صحابه بر خلاف نص صریح و سفارش پیامبر(ص) در سقیفه خلیفه مورد نظر خویش را برگزیدند موجب برخوردهایی بین آنان و صحابه طرفدار امام علی(ع) گردیده است که در کتب تاریخی و روایی بیان گردیده از جمله برخوردها و گفتگوهای میان امام علی(ع) با برخی از صحابه پیامبر(ص)؛

از لحاظ پیشینه تالیفات در این زمینه می توان برخی موارد ذیل را نام برد.

کتاب

۱. صحابه از دیدگاه نهج البلاغه ، تالیف داود الهامی:

در این کتاب مولف به عدالت صحابه، انتقاد از صحابه و خلفا از دیدگاه شیعه و بحث پیرامون صحابه ای که در نهج البلاغه از آنها نام به میان آمده می پردازد.

۲. صحابه در مکتب تشیع و نقد و بررسی مسئله سب و لعن، سید علیرضا حسینی:

نویسنده کتاب پس از تشریح اختلاف بین مذاهب اسلامی و لزوم همبستگی، در مورد انواع اختلاف مطالبی را به طور مختصر بیان داشته است و در ادامه به اهمیت احترام به صحابه در مکتب شیعه پرداخته و سپس علت احترام به صحابه راستین مطرح شده است.

نویسنده این موضوع را در چهار فصل به طور مفصل مورد پژوهش قرار داده است و به مسئله سب و لعن با توجه به منابع اهل سنت پرداخته است. وی در فصل اول به مباحثی در مورد سب و لعن ، که در آن به اهمیت بحث سب صحابه و تاریخچه آن و ضرورت تحلیل این مسئله است، می پردازد.

در فصل دوم به تحلیل در مورد کسانی که مورد سب قرار گرفته اند که از سب خدا و رسول خدا(ص) تا سب مسلمانان و کافران بر اساس منابع اهل سنت مورد تحلیل قرار گرفته است. همچنین در فصل سوم به مسئله سب و لعن با توجه به آیات لعن و صلوات و احادیث، سنت رسول خدا(ص) در این موضوع پرداخته شده و همچنین در فصل چهارم به بررسی توطئه وهابیت مطرح شده است که در اتهام به شیعه در مورد سب صحابه است.

۳. امامان شیعه و وحدت اسلامی، علی آقا نوری:

در این اثر تلاش گردیده تا میزان اهتمام امامان شیعه به وحدت مسلمانان و راهکارهای تحقق، موانع و آسیب های آن تبیین گردد و نیز از جمله مباحث مطروحه در آن لوازم فکری پذیرش اختلاف می باشد همانند: ترک مخاطمه، رازداری، پرهیز از تکفیر

پایان نامه

۱. رساله دکتری وحدت اسلامی در قرآن و حدیث با ملاحظه دو واژه لعن و برائت، سید احمد علوی:

ضرورت وحدت، عوامل و موانع آن و همچنین برائت و علل آن، تحلیل روایات برائت، لعن علل و جواز آن، مصادیق لعن در قرآن، تحلیل روایات لعن

۲. رساله دکتری سیره ائمه معصومین علیهم السلام در تعامل با اهل سنت، محمود صفی زاده:

مبانی و اصول تعامل اسلامی، سیره تعامل ائمه، زمینه های فرهنگی، سیاسی تاثیر گذار بر تعامل ائمه با اهل سنت، و جریانهای مهم تاثیر گذار بر تعامل در عصر ائمه

۳. سب و لعن در اسلام از منظر قرآن، حدیث، تاریخ، صدیقه حسینی:

باهدف درک و فهم صحیح و درست از ((مسأله سب و لعن)) و نقد و بررسی صحیح یا ناصحیح بودن آن ضمن بررسی ریشه های تاریخی آن، موضوع را از منظر قرآن و احادیث مورد بررسی قرار داده سپس آثار و پیامدهای مختلف سب و لعن را برشمرده

۴. بررسی سیره معصومین علیه السلام در موضوع سب و لعن، انجم بیگم:

نویسنده بیان داشته که یافته های پژوهش نشان از آن دارد که لعن در مکتب تشیع وجود دارد و قابل انکار نیست اما سب و دشنام ظاهراً در هیچ شرایطی پذیرفته نیست مگر در بعضی مواقع خاص.

مقالات

۱. بررسی لعن در زیارت عاشورا در قرآن، رضا شکرانی:

در این مقاله تنها به بررسی لعن های موجود در زیارت عاشورا پرداخته، نه کلیت بیان لعن در روایات ائمه

۲. بررسی لعن در قرآن و حدیث، حامد فرجی پور:

این مقاله نیز تنها به بیان معنای لعن، کاربرد آن در متون قرآن و روایی پرداخته است.

۳. تحلیل سیره معصومان در مواجهه با اهانت کنندگان نادان و مغرض، میثم مطیعی:

این تحقیق در تلاش است تا با بررسی احادیث و روایات تاریخی، روش معصومان(ع)، در مقابله با اهانت ها را بیان کند.

۷-۱. روش تحقیق

روش این تحقیق از لحاظ علمی، روش توصیفی- تحلیلی می باشد و از لحاظ ابزاری و جمع آوری مطالب به صورت کتابخانه ای است که در آن با مراجعه به کتابها، مقالات، پایان نامهها، سی دی ها و فیش برداری سپس مطابق سرفصلها تنظیم آن به عمل می آید.